**РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**
**МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО**

**Проект!**

**ДО**

**МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ**
**НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

# Д О К Л А Д

**от**
**МАРИЯ ПАВЛОВА – МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО**

**ОТНОСНО:** *Проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г.*

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,**
**УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

На основание чл. 31, ал. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация внасям за разглеждане проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г.

**1. Причини, които налагат приемането на проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г.:**

На първо място, в изпълнение на политиката за осигуряване на равен достъп до правосъдие ролята на държавата се изразява основно в предприемането на мерки и действия за гарантирането на качествена и ефективна правна помощ и справедлив съдебен процес, чрез обучение на адвокати и адекватно финансиране на правната помощ. Доколкото правната помощ, осигурявана от държавата, произтича от изискването за достъп до правосъдие и осигуряване на справедлив процес, правната помощ е и условие, без което съдебната система не може да функционира, което се отчита и от европейския законодател при очертаване задълженията на държавите членки в Директива (ЕС) 2016/1919 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година относно правната помощ за заподозрени и обвиняеми в

рамките на наказателното производство и за искани за предаване лица в рамките на производството по европейска заповед за арест. Съгласно чл. 7 от нея държавите членки вземат необходимите мерки, включително по отношение на финансирането, за да гарантират, че съществува ефективна и с адекватно качество система за правна помощ.

Наредбата за заплащането на правната помощ (НЗПП) урежда реда, условията и случаите за заплащане на предоставената от служебните защитници правна помощ, както и размера на адвокатските възнаграждения по видовете дела и тяхната правна квалификация. От приемането на наредбата през 2006 г. до настоящия момент размерът на адвокатските възнаграждения е променян само веднъж през 2021 г., когато максималните размери на възнагражденията, определени в Наредбата за заплащането на правната помощ, бяха увеличени с различен процент в зависимост от вида на делата и техния дял от общия обем на предоставената правна помощ. Най-голямото увеличение беше с 40 на сто по наказателни производства по раздел III от глава четвърта на Наредбата, които са с най-висок дял от всички дела, по които се предоставя правна помощ. Максималните размери на възнагражденията за първична правна помощ по граждански и административни дела, в преобладаващата им част, се увеличи с 20 на сто. Минималните размери на адвокатските възнаграждения се запазиха без промени.

Неудовлетвореността на адвокатите от размерите на адвокатските възнаграждения расте и води до увеличаване на отказите от участие в следващи фази на производството или до откази от поемане на служебни защити и заличаване от Националния регистър за правна помощ на адвокати. Това затруднява нормалното функциониране на системата за правна помощ, тъй като води до замяна на един с друг адвокат и се отразява върху нормалното протичане на процеса, като го забавя във времето и рефлектира върху неговата ефективност и качество, което от своя страна води до недоволство и недоверие у гражданите.

Допълнителен аргумент, който обосновава необходимостта от промяна в размерите на адвокатските възнаграждения на служебно определените адвокати, е увеличената разлика в заплащането на договорното възнаграждение (при упълномощаване на адвокат) и възнаграждението на служебно назначения адвокат след промените в Наредба № 1 от 2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения (обн., ДВ, бр. 68 от 2020 г. и ДВ, бр. 88 от 2022 г.). Във връзка с това следва да се отбележи, че служебно определеният адвокат е длъжен да води възложеното му дело, по което осъществява правна помощ, по реда на Закона за адвокатурата, със същата грижа, както и упълномощеният от клиента адвокат, т.е. има еднакви задължения и отговорности като упълномощения адвокат.

Независимо че минималната работна заплата не може да служи като измерител за заплащането на адвокатския труд, значителният ръст на минималната работна заплата за период, в който размерът на възнагражденията по НЗПП е останал непроменен, е показателен за несъответствието между изплащаните възнаграждения и стойността на полагания адвокатски труд.

За периода от приемането на Наредбата (2006 г.), включването на нови възнаграждения за предоставена правна помощ (2009 г. и 2015 г.) и изменение в съществуващите размери (2021 г.), справка в Националния статистически институт (НСИ) сочи следните нива на индекс на потребителски цени/инфлация: Индексът на потребителските цени за месец Април 2024 г. спрямо месец Януари 2006 г. е 204.3%, т.е. инфлацията е 104.3%. Индексът на потребителските цени за месец Април 2024 г. спрямо месец Юли 2009 г. е 159.4%, т.е. инфлацията е 59.4%. Индексът на потребителските цени за месец Април 2024 г. спрямо месец Декември 2015 г. е 145.8%, т.е. инфлацията е 45.8%. Индексът на потребителските цени за месец Април 2024 г. спрямо месец Октомври 2021 г. е 126.0%, т.е. инфлацията е 26.0%.

Това налага възнагражденията за предоставяне на правна помощ да бъдат осъвременени със съответния процент на инфлация, обявен от НСИ.

Предлагайки този метод за адаптиране на размера на възнагражденията – установения през разглежданите периоди процент на инфлация, която е общоприет обективен измерител на покупателната способност, най-ниските възнаграждения (минимумите, въведени с приемането на Наредбата през 2006 г.) ще бъдат увеличени с малко над 100%, а най-високите и последно актуализирани през 2021 г. възнаграждения с 26 %. За останалите ще бъде приложим процентът на инфлацията, съответно изследван към 2009 г. и 2015 г.

На следващо място, с измененията и допълненията в Закона за правната помощ (обн., ДВ, бр. 102 от 2022 г.) се даде възможност за ползването на нови правни средства за защита на граждани, които отговарят на условията за правна помощ, а именно: консултации и/или подготовка на документи за производства по издаване на индивидуални административни актове и тяхното оспорване по административен ред и представителство пред извънсъдебни органи и в извънсъдебни процедури.

Под извънсъдебни процедури се разбира административнонаказателни производства, производството по издаване на индивидуален административен акт, производства по оспорване на индивидуален административен акт по административен ред, производства пред арбитраж и процедура по медиация. Това са производства пред административни органи от изпълнителната власт, в чиито правомощия е издаването на индивидуални административни актове, засягащи социални права на гражданите, дискриминация, бежански права, потребителски права и др. Тези органи могат да бъдат Държавната агенция за бежанците, Комисията за защита от дискриминация, Комисията за защита на потребителите и други административни органи. Към извънсъдебните органи за решаване на спорове освен изброените спадат и арбитражите за решаване на спорове.

Предимството за гражданите при ползването на тези нови правни средства за защита се състои в това, че те благоприятстват достъпа до правосъдие чрез осигуряването на по-бързи и по-евтини начини за защита и при по-малко формалности.

Ползването на тези нови правни възможности е от естество да предотврати внасянето на спора в съда и да спомогне за намаляване на случаите на оспорване по съдебен ред и съдебните дела.

За да се осигури практическото приложение на новите разпоредби, се предлага допълнение, с което се въвежда възнаграждение за новите видове правна помощ.

За част от разпоредбите от нормативния акт, уреждащи условията и реда за заплащането на адвокатското възнаграждение, както и принципите на заплащане, е констатирана необходимост от прецизиране по отношение на отчитането на предоставената правна помощ и координацията на органите, имащи отношение към предоставянето й.

**2. За решаването на идентифицираните проблеми при изготвянето на проекта на акт са поставени следните цели:**

По-високо качество на служебната защита/правна помощ и като резултат – подобряване на условията за достъп до правосъдие и ефективни правни средства за защита чрез:

- включване на по-голям брой адвокати в системата за правна помощ;
- по-голяма заинтересованост на адвокатите от възложените им служебни защити;
- по-висока мотивация на адвокатите в работата им по служебни защити;
- по-висока степен на удовлетвореност на гражданите;
- по-високо доверие на гражданите в института на служебния защитник;
- повишаване на авторитета на служебните защитници.

Регламентиране на възнаграждение за новите видове правна помощ и прецизиране на някои от разпоредбите на Наредбата за заплащането на правната помощ.

**3. Очакваните резултати от приемането на проекта на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г., са следните:**

Да се постигне адекватно заплащане на правната помощ по видове дела и видове правна помощ, което ще удовлетвори интересите на служебните адвокати и гражданите, както и ще стимулира и мотивира адвокатите за подобряване на качеството на правната помощ, което от своя страна ще бъде в полза на гражданите - потребители на правната помощ, като:

- ще бъде постигнато актуализиране на размера на възнагражденията с установения процент на инфлация, която е общоприет обективен измерител на покупателната способност. Най-ниските възнаграждения (минимумите, въведени с приемането на Наредбата през 2006 г.) ще бъдат увеличени с малко над 100%, а най-високите и последно актуализирани през 2021 г. възнаграждения с 26 %. За останалите ще бъде приложим процентът на инфлацията, съответно изследван към 2009 г. и 2015 г.

- ще се осигури практическото приложение на новите разпоредби на Закона за правната помощ (обн., ДВ, бр. 102 от 2022 г.) чрез въвеждането на възнаграждение за новите видове правна помощ. Предимството за гражданите при ползването на тези нови правни средства за защита се състои в това, че те благоприятстват достъпа до правосъдие чрез осигуряването на по-бързи и по-евтини начини за защита и при по-малко формалности.

- ще се прецизират разпоредбите на Наредбата за заплащането на правната помощ, уреждащи условията и реда за заплащането на адвокатското възнаграждение, както и принципите на заплащане.

При актуализирането на размера на възнагражденията, както и определянето на възнаграждения за новите видове правна помощ може да се очаква:

• включване на по-голям брой адвокати в системата за правна помощ;

• намаляване на случаите от отказ от предоставяне на правна помощ;

• по-висока мотивация на адвокатите в работата им по служебни защити;

• повишаване на ефективността при реализацията на политиката за осигуряване на равен достъп до правосъдие.

**4. Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба.**

Предложеният проект на акт води до въздействие върху държавния бюджет. Към проекта на Постановление е изготвена и приложена финансова обосновка, съгласно образеца по приложение № 2.1 към чл. 35, ал. 1, т. 4, буква "а" от УПМСНА.

За определяне на финансовото въздействие се изготви справка по отделните членове от Наредбата за заплащането на правната помощ. На база изплатени през 2023 г. възнаграждения по брой и стойност, се извърши преизчисляване, с предложените нови възнаграждения в нормативния акт. С измененията в Наредбата за заплащането на правната помощ очакваните допълнителни разходи за адвокатски възнаграждения, изплащани от Националното бюро за правна помощ – второстепенен разпоредител с бюджет към Министерството на правосъдието, са в размер на 4 690 276 лв. на годишна база за 2025 г. и следващите години.

Всяка година в резултат на нарастването популярността на правната помощ се наблюдава нарастване на обема на предоставената правна помощ. Все повече граждани се възползват от системата за достъп до правосъдие, като средногодишното нарастване е около 2,9 %. Това предполага допълнително нарастване на броя услуги за 2024 и следващите години и недостиг на средства за възнаграждения на адвокати и на адвокатския съвет в размер на 456 672 лв.

Поради нарастване популярността и на националния телефон за безплатна правна помощ (НТПП), за постигане на достъпно, предвидимо, бързо и справедливо правосъдие и за

обслужване на нуждаещите се от правни консултации граждани, е заложено за 2024 г. приоритетна цел - подобряване на работата на НТПП. В Годишния доклад за дейността на НБПП за 2023 г., приет с Решение № 1 от 23.01.2024 г., е заложено пускането на още две телефонни линии за консултации, което предполага двойно увеличение на броя на адвокати, които ще работят на телефонната линия. Извърши се обновяване на цифровата автоматична централа, което дава възможност за техническо осигуряване на 4 броя адвокати, които да работят на телефонната линия и увеличаване броя на предоставените услуги. Допълнително необходимите средства за предоставяне на тези услуги се очаква да бъдат в размер на 123 052 лв.

Общо необходимите допълнителни средства за 2025 г. и следващите години се очаква да бъдат 5 270 000 лв. на годишна база.

**5. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз.**

Проектът на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г. не съдържа разпоредби, въвеждащи актове на Европейския съюз, поради което не е приложена таблица за съответствие с правото на Европейския съюз.

В изпълнение на чл. 20, ал. 2 от Закона за нормативните актове е извършена частична предварителна оценка на въздействието на проекта на акт.

Съгласно чл. 26, ал. 3 от ЗНА проектът на акт, заедно с доклада към него, частичната предварителна оценка на въздействието и становището на дирекция „Модернизация на администрацията“ на Министерския съвет са публикувани на интернет страницата на Министерството на правосъдието, както и на Портала за обществени консултации към Министерския съвет.

**УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,**
**УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,**

С оглед на гореизложеното и на основание чл. 8, ал. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация предлагам Министерският съвет да приеме предложения проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Наредбата за заплащане на правната помощ, приета с Постановление № 4 на Министерския съвет от 2006 г.

**МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО:**

**МАРИЯ ПАВЛОВА**